

Miljöförvaltningen
Tjänsteskrivelse till Miljö-och hälsoskyddsnämnden

Datum:
2023-11-22

Diarienummer:
MHN-2023-00452

Handläggare:
Marie Nilsson

Yttrande över handlingsplan för vattenprogrammet 2024 – 2026 (KSN-2023- 01966)

Förslag till beslut

Miljö-och hälsoskyddsnämnden beslutar

1. **att** överlämna yttrande daterat 29 november 2023 till Stadsbyggnadsförvaltningen.

Ärendet

Uppsala kommun har ett Vattenprogram med tillhörande handlingsplan antaget i kommunfullmäktige 1 mars 2021 (§ 51). I samband med 2022 års uppföljning av program och handlingsplaner beslutade kommunfullmäktige att ge stadsbyggnadsförvaltningen i uppdrag att ta fram en ny handlingsplan för Vattenprogrammet. Bakgrunden till revideringen är att tiden för åtgärdernas genomförande löpt ut. Det finns därmed ett behov av att formulera nya åtgärder för fortsatt målluppfyllelse av Vattenprogrammet, eftersom arbetet med förbättrad vattenkvalitet är långsiktigt och kontinuerligt.

Beredning

Handlingsplanen till vattenprogrammet har tagits fram genom samlad beredning mellan stadsbyggnadsförvaltningen, miljöförvaltningen, räddningstjänsten samt Uppsala Vatten och Avfall AB.

Ärendet har inga konsekvenser sett ur perspektiven för barn eller jämställdhet. Näringslivsperspektivet har beaktats och flera av åtgärderna syftar till att utveckla underlag eller ge tydligare vägledning som direkt eller indirekt riktar sig mot delar av näringslivet.

Föredragning

Vattenprogrammet berör flera sektorer i samhället, som regleras i olika lagstiftningar. Åtgärder för vatten innebär ett omfattande organisatoriskt, tekniskt, finansiellt och juridiskt arbete. Handlingsplanen till vattenprogrammet ger en samlad bild av vilka åtgärder som behövs för att programområdet ska utvecklas i linje med gällande mål. Handlingsplanen förtydligar också nämnders och bolagsstyrelsers ansvar och delaktighet i genomförandet av åtgärderna. I den tidigare handlingsplanen fanns en åtgärd om att ta fram en separat handlingsplan för dagvatten. De insatser som identifierades kopplade till dagvatten har i stället inarbetats i denna handlingsplan.

En prioritering och tidssättning av åtgärder har gjorts utifrån förväntad effekt och bedömning av verksamheternas resurser för genomförandet. Några åtgärder har funnits med i tidigare version av handlingsplanen men har nu setts över, fått en ny genomförandetid och i vissa fall en justerad formulering. Dessa är markerade i handlingsplanen.

Handlingsplanens åtgärder har också anpassats efter ny styrning på nationell och regional nivå så som Åtgärdsprogram för vatten 2022–2027 från Vattenmyndigheten för Norra Östersjön och den Regionala vattenförsörjningsplanen för Uppsala län.

Åtgärder kopplade till vattenarbetet som framför allt avser klimatanpassning, så som översvämningsproblematik, är inte inkluderade i handlingsplanen. Klimatanpassning ingår i Miljö- och klimatprogrammets övergripande mål Klimatanpassat Uppsala och hanteras inom kommunens översiktsplanering.

För uppföljning av vattenprogrammets målområden pekas fyra indikatorer ut i handlingsplanen. Dessa bygger på indikatorerna för Mål 6 i Agenda 2030 - säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla:

- vattentäkter med skyddsområde, andel (procent)
- sjöar med god ekologisk status, andel (procent)
- vattendrag med god ekologisk status, andel (procent)
- grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status, andel (procent).

Miljöförvaltningens synpunkter

Målområdet 1 Levande sjöar och vattendrag

Det står i handlingsplanen att provtagning av PFAS i fisk ska ske under 2024. Denna åtgärd utfördes redan 2023 och borde därför inte finnas med i handlingsplanen 2024 - 2026 eftersom den redan är utförd.

Förvaltningen föreslår även en ny åtgärd inom målområde 1 Levande sjöar och vattendrag: ”I tillsynen lyfta in frågor om sammanhängande livsmiljöer för växter och djur för att motverka förluster av biologisk mångfald och skydda hotade arter.” Ansvarig samordnare för åtgärden ska vara miljö- och hälsoskydds nämnden. Årtal för åtgärden ska vara 2024.

Målområde 2 Rent grundvatten

Miljö- och hälsoskyddsnämnden bör delta i arbetet med åtgärden som handlar om att samordna och utveckla vägledning för praktisk tillämpning av ”Riktlinje för markanvändning inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde”. Tillämpningarna av riktlinjen har stor betydelse för nämnden vid remissyttranden och i tillsynen. I dag står nämnden inte med som delansvarig i handlingsprogrammet.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden deltar i dag i arbete med åtgärden att ta fram en släckvattenplan eller motsvarande vägledning för att minimera påverkan från förorenat släckvatten på kommunens dricksvattentäkt. I dag står nämnden inte med som delansvarig i handlingsprogrammet.

Nämnden önskar därför att stå med som delansvarig på dessa två åtgärder.

Ekonomiska konsekvenser

Handlingsplanens åtgärder finansieras av respektive verksamhet som är utpekad som samordnande eller delansvarig för åtgärden. Miljö- och hälsoskyddsnämndens utpekade åtgärder finansieras med kommunbidrag och tillsynsavgifter. Tillsynsavgifter kan tas ut där åtgärden utgörs av en tillsynsinsats, till exempel vid riktat tillsyn mot båtuppställningsplatser. För 2024 har kommunbidrag avsatts för åtgärder i handlingsplanen.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 22 november 2023
- Bilaga 1, Förslag till yttrande
- Bilaga 2, Handlingsplan för vattenprogrammet
- Bilaga 3, Vattenprogram för Uppsala kommun

Miljöförvaltningen

Monica Pettersson
Tf. förvaltningsdirektör

Miljö- och hälsoskyddsnämnden
Yttrande

Datum:
2023-11-29

Diarienummer:
MHN-2023-00452

Handläggare:
Marie Nilsson

Yttrande över handlingsplan för vattenprogrammet 2024 – 2026 (KSN-2023-01966)

Miljö- och hälsoskyddsnämnden deltar i gemensam beredning av Uppsala kommuns Näringslivsprogram och handlingsplan 2024–2027. Nämnden har tagit del av utkast till program och handlingsplan.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden lämnar nedan sina synpunkter på handlingsplan för vattenprogrammet 2024 – 2026.

Målområdet 1 Levande sjöar och vattendrag

Det står i handlingsplanen att provtagning av PFAS i fisk ska ske under 2024. Denna åtgärd utfördes redan 2023 och borde därför inte finnas med i handlingsplanen 2024 - 2026 eftersom den redan är utförd.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden föreslår även en ny åtgärd inom målområde 1 Levande sjöar och vattendrag: ”I tillsynen lyfta in frågor om sammanhängande livsmiljöer för växter och djur för att motverka förluster av biologisk mångfald och skydda hotade arter.” Ansvarig samordnare för åtgärden ska vara miljö- och hälsoskyddsnämnden. Årtal för åtgärden ska vara 2024.

Målområde 2 Rent grundvatten

Miljö- och hälsoskyddsnämnden bör delta i arbetet med åtgärden som handlar om att samordna och utveckla vägledning för praktisk tillämpning av ”Riktlinje för markanvändning inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde”. Tillämpningarna av riktlinjen har stor betydelse för nämnden vid remissyttranden och i tillsynen. I dag står nämnden inte med som delansvarig i handlingsprogrammet.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden deltar i dag i arbete med åtgärden att ta fram en släckvattenplan eller motsvarande vägledning för att minimera påverkan från

förorenat släckvatten på kommunens dricksvattentäkt. I dag står nämnden inte med som delansvarig i handlingsprogrammet.

Nämnden önskar därför att stå med som delansvarig på dessa två åtgärder inom målområdet 2 Rent grundvatten.

För miljö- och hälsoskyddsnämnden

Klara Ellström
ordförande

Susanna Nordström
nämndsekreterare

Aktiverande styrdokument

Beslutsfattare:
Kommunstyrelsen

Dokumentansvarig:
Avdelningschef strategisk planering

Datum:
2023-11-06

Diarienummer:
KSN-2023-01966

Handlingsplan för vattenprogrammet, 2024–2026

Översiktsplan

Mål och budget

Verksamhetsplaner och affärsplaner

Program

Handlingsplaner och övriga planer

Inledning

Denna handlingsplan förtydligar Vattenprogrammets implementering, genomförande av målsättningar och åtgärder samt uppföljning av dessa.

Syfte

Handlingsplanen ger en samlad bild av vilka åtgärder som behövs för att uppfylla målen i Vattenprogrammet. Den förtydligar nämnders och bolagsstyrelsers ansvar och roller för att genomföra programmets måluppfyllelse i relation till deras respektive reglemente och ägardirektiv. Den fokuserar på åtgärder som tydliggör ambitionsnivån och visar på nödvändiga förändringar. Åtgärderna underlättar för nämnder och bolagsstyrelser att identifiera sina delar av ett programområde och integrera det i sin verksamhets- och affärsplanering. På så sätt har handlingsplanen en tydlig styrande effekt och kan ge snabbare måluppfyllelse.

Omfattning

Handlingsplanen gäller under perioden 2024–2026 och riktar sig till hela kommunkoncernen. De nämnder och bolag som har utpekat ansvar som samordnare eller deltagande för en eller flera åtgärder är kommunstyrelsen (KS), plan- och byggnadsnämnden (PBN), gatu- och samhällsbyggnadsnämnden (GSN), miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHN), räddningsnämnden (RÄN) och Uppsala Vatten och Avfall AB (UVAB). Åtgärderna kopplar mot samtliga målområden i Vattenprogrammet och en prioritering utifrån förväntad effekt har gjorts där högst prioriterade åtgärder ska genomföras först. Handlingsplanen innefattar inte åtgärder för klimatanpassning (översvämning på grund av skyfall eller höga flöden) utan dessa åtgärder hanteras i andra styrdokument. Klimatanpassning hanteras i Miljö- och klimatprogrammets övergripande mål Klimatanpassat Uppsala samt inom kommunens översiktsplan.

Kommunens arbete med vattenfrågor styrs av flera regionala och nationella mål och åtgärdsprogram. De mest relevanta är Förvaltningsplan och åtgärdsprogram för Norra Östersjöns vattendistrikt och Regional vattenförsörjningsplan för Uppsala län.

För de vattendrag där lokala åtgärdsunderlag har tagits fram finns ett kontinuerligt arbete med genomförande av åtgärdsförslagen. Åtgärdsförslagen ingår inte i handlingsplanen då det är ett omfattande material och arbetet bedrivs i den ordinarie verksamheten. Generella åtgärder som syftar till att utveckla arbetssätt för implementering av åtgärdsförslag ingår däremot.

Ansvar, genomförande och spridning

Kommunstyrelsen ansvarar för att samordna handlingsplanen i kommunkoncernen. Åtgärder som kräver finansiering utanför befintlig budgetram används av respektive nämnd eller styrelse som underlag i kommunens mål- och budgetprocess.

För respektive åtgärd finns en ansvarig nämnd utpekad för att driva och samordna arbetet. Det finns även ett utpekat delansvar som innebär att nämnden deltar i genomförandet av åtgärden. Deltagandet anpassas efter nämndens ansvarsområde och rådighet och kan ske antingen som aktiv part, genom att tillhandahålla underlag

eller deltaga i referensgrupp. Årtal som anges är det år som åtgärden planeras vara genomförd.

Målens åtgärder, indikatorer samt ansvariga

Målområde 1 Levande sjöar och vattendrag

Mål 1A – Förbättrad vattenkvalitet: Uppnå god status i sjöar och vattendrag

Mål 1B – Ökad biologisk mångfald

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal**
Utföra provtagning av PFAS (per- och polyfluorerade alkylsubstanser) i fisk.	MHN		2024
Undersöka förutsättningarna för att nyttogöra kalken från kommunens vattenavhårdning i syfte att reducera fosforbelastningen med låg klimatpåverkan.	KS	GSN, UVAB	2024
Ta fram skrivningar om miljö kvalitetsnormer (MKN) för stadsutvecklingsprojekt (och kopplingar till lokala åtgärdsförslag i de fall det finns framtagna).	PBN	KS, UVAB, GSN	2024
Revidera underlag till lokalt åtgärdsarbete Fyrisåns huvudfåra.	KS	GSN, MHN, UVAB, PBN	2024
Systematiskt prioritera och följa upp åtgärdsförslag i de framtagna lokala åtgärdsunderlagen för att förbättra status i kommunens ytvattenförekomster.	KS	PBN, GSN, UVAB	2025
Utveckla arbetssätt och rutiner för att implementera åtgärdsförslagen från de lokala åtgärdsunderlagen i detaljplaner.	PBN	UVAB, KS, GSN	2025
Utreda möjligheterna att avskilja PFAS genom borttagning av skum vid Kvarnfallet och Islandsfallet i Fyrisån.	GSN		2025
Utveckla Vattenportalen som ett internt handläggarstöd och extern informationsplattform för att innefatta grundvatten, ytvatten och dagvatten.	PBN	KS, GSN, UVAB	2026*
Utföra tillsyn av båtuppläggningsplatser, med fokus på koppar och tributyltenn för att bland annat minska skador på vattenlevande djur.	MHN		2024-2026*
Ta fram underlag till lokalt åtgärdsarbete Björklingeån, Jumkilsån, Sävaån och Olandsån.	KS	GSN, MHN, UVAB	2024-2026*

* Åtgärd har funnits med i tidigare version av handlingsplan men kan vara delvis omformulerad.

** Årtal då åtgärden planeras vara genomförd.

Målområde 2 Rent grundvatten

Mål 2A – Uppnä god status i grundvatten

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal**
Ta fram en åtgärdsplan för sedan tidigare bebyggda områden utifrån Strategi för markanvändning inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde ur grundvattensynpunkt.	KS	GSN, UVAB	2024*
Komplettera känslighetskartan med Lagga i Knivsta kommun. Området tillhör tillrinningsområdet för Uppsala- och Vattholmaåsarna (dricksvattentäkten) men saknar känslighetsklassning.	KS	UVAB	2024
Samordna och utveckla vägledning för praktisk tillämpning av Riktlinje för markanvändning inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde. Vägledning tillgängliggörs genom Vattenportalen.	KS	PBN, GSN, UVAB	2025
Ta fram en släckvattenplan eller motsvarande vägledning för att minimera påverkan från förorenat släckvatten på kommunens dricksvattentäkt.	KS	PBN, GSN, UVAB, RÄN	2025
Ta fram en brandvattenplan med strategier och geografiska avvägningar för en långsiktig och resurseffektiv brandvattenförsörjning.	KS	RÄN, UVAB, PBN	2025
Inventera verksamheter och förorenade områden inom utvalda områden utifrån Känslighetskartans zoner för att ta fram underlag till projektinriktad tillsyn.	MHN		2025

* Åtgärd har funnits med i tidigare version av handlingsplan men kan vara delvis omformulerad.

** Årtal då åtgärden planeras vara genomförd.

Målområde 3 Nederbörd som skördas

Mål 3A – Hushållning med vattenresurser

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal**
Genomföra en informationskampanj kring vattenbesparande åtgärder och möjligheter med tekniskt vatten, externt till konsulter, byggherrar, fastighetsägare och internt inom kommunkoncernen.	UVAB	GSN, KS	2024
Kartlägga möjliga vattenbesparingar inom kommunens egna verksamheter och fastigheter.	UVAB	KS, GSN	2025

* Åtgärd har funnits med i tidigare version av handlingsplan men kan vara delvis omformulerad.

** Årtal då åtgärden planeras vara genomförd.

Målområde 4 Dagvatten

Mål 4A – En hållbar dagvattenhantering

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal**
Färdigställa handledning för markavvattning.	UVAB	PBN, KS, GSN	2024
Uppdatera riktlinjer för dagvatten på kvartersmark.	UVAB	PBN, MHN	2024*
Färdigställa riktlinje för dagvatten allmän plats.	GSN	UVAB, PBN, MHN	2024
Ta fram principer för samordning av ledningar och grön dagvattenhantering till trädhandbok och tekniska handböcker.	GSN	UVAB	2025
Göra en översyn av teknisk handbok kopplat till materialval som påverkar till exempel dagvattenreningsanläggningar.	GSN, UVAB		2025
Ta fram systemhandlingar för två dagvattendammar enligt dagvattenplanen.	UVAB	KS, GSN, PBN	2025
Samla och tillgängliggöra information och styrdokument kring dagvattenhantering, samordnas med Vattenportalen. Informationskampanj externt till konsulter, byggherrar, fastighetsägare och internt inom kommunkoncernen.	UVAB	GSN, KS, PBN	2026

* Åtgärd har funnits med i tidigare version av handlingsplan men kan vara delvis omformulerad.

** Årtal då åtgärden planeras vara genomförd.

Indikatorer (samtliga målområden)

- Vattentäkter med skyddsområde, andel (procent)
- Sjöar med god ekologisk status, andel (procent)
- Vattendrag med god ekologisk status, andel (procent)
- Grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status, andel (procent)

Utgångsläge

Mål 6 Rent vatten och sanitet	
<i>Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla.</i>	
0	2021
Vattentäkter med vattenskyddsområde, andel (%)	86.7
Sjöar med god ekologisk status, andel (%)	22.7
Vattendrag med god ekologisk status, andel (%)	8.8
Grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status, andel (%)	86.8

Källa: Nationella nyckeltal för Agenda 2030 se Kommunens Mål och Budget.

Uppföljning

Kommunstyrelsen är ansvarig för handlingsplanen och har därmed det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av handlingsplanen. Alla nämnder och bolagsstyrelser ska årligen redovisa resultatet av sitt arbete med att uppfylla de uppställda målen till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen följer upp program och handlingsplan i ordinarie programuppföljning. Kommunstyrelsen kan sedan revidera handlingsplanen vid behov. Revidering ska ske genom gemensam beredning.

Handlingsplanen är också ett underlag för årlig rapportering till Vattenmyndigheten avseende hur Uppsala kommun vidtar åtgärder i syfte att uppnå god status i yt- och grundvattenförekomster.

Relaterade dokument

- Vattenprogram för Uppsala kommun
- Miljö- och klimatprogram för Uppsala kommun

Aktiverande styrdokument

Beslutsfattare:
Kommunfullmäktige

Dokumentansvarig:
Kommunstyrelsen

Datum:
2021-03-01

Diarienummer:
KSN-2019-1816

Vattenprogram för Uppsala kommun

Översiktsplan

Mål och budget

Program

Verksamhetsplaner och affärsplaner

Handlingsplaner och övriga planer

Inledning

Uppsala kommun ska vara världsledande i miljö- och klimatomställningen där FN:s Agenda 2030, Parisavtalet och EU:s ramdirektiv för vatten visar vägen för en hållbar och klimatsmart kommun. En väsentlig del av kommunens miljö- och klimatarbete är att säkra och värna kommunens vattentillgångar och vattenkvalitet.

Enligt EU:s ramdirektiv för vatten ska samtliga vattenförekomster ha uppnått god ekologisk och kemisk status senast år 2021 (det finns undantag där god status ska uppnås 2027). I den svenska vattenförvaltningen uttrycks målen i miljöbalken som rättsligt bindande miljö kvalitetsnormer (MKN). Uppsala kommun är ansvarig för att miljö kvalitetsnormerna följs i kommunens planering.

Ett förändrat klimat med stigande medeltemperatur, förhöjda vattennivåer i sjöar, förändrade flöden i vattendragen samt en ökad och mer intensiv nederbörd kommer att ställa höga krav på planering och beredskap. En långsiktig översiktlig planering och stadsplanering är central då bebyggelse, infrastruktur och tekniska försörjningssystem måste anpassas för att klara extrema väderhändelser och de klimatförändringar som väntar.

Syfte

Syftet med Uppsala kommuns vattenprogram är att utveckla vattenarbetet och kommunens arbete med att skapa hållbara framtidslösningar för vatten i kretslopp. Vattenprogrammet syftar även till att långsiktigt stärka kommunens arbete med att bevara och förvalta naturliga ekosystem i sjöar och vattendrag samt säkra tillgången till rent grundvatten.

Vattenprogrammet:

- beskriver målområden
- stärker förvaltningen av kommunens sjöar, vattendrag och grundvattenresurser för att nå målen i EU:s vattendirektiv och bidra till genomförandet av FN:s Agenda 2030
- är ett ramverk för samverkan i vattenfrågor inom hela kommunkoncernen

Vattenprogrammet har övergripande målområden med förväntade effekter för utvärdering. Åtgärder konkretiseras i handlingsplanen.

Omfattning

Vattenprogrammet anger inriktning och mål för kommunens vattenarbete som omfattar yt- och grundvatten.

Uppsala kommun ska i enlighet med Hav- och vattenmyndigheten ta fram en särskild Vatten- och avloppsplan som ska samordnas med översiktsplanen och övriga målsättningar inom vattenområdet. VA-planen kommer bestå av en nulägesbeskrivning av VA-försörjningen, riktlinjer för kommunens planering för VA-försörjning, handlingsplaner för den allmänna och enskilda VA-försörjningen samt var den allmänna VA-försörjningen ska byggas ut. VA-planen ingår inte i Vattenprogrammet.

Till programmet hör en handlingsplan som definierar nämnders och bolags ansvar och prioriterad åtgärd utifrån programmets målområden.

Vattenprogrammets bidrag till god vattenstatus

Vattenprogrammet fördjupar översiktsplanens vägledning för fysisk planering som berör vattenfrågorna.

Vattenmyndigheterna har utifrån EU:s ramdirektiv för vatten tagit fram åtgärdsprogram för varje vattendistrikt. För att prioritera åtgärder utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv krävs en ökad detaljeringsnivå genom lokala handlingsplaner för Uppsala kommun.

Lokala handlingsplaner för vatten är Uppsala kommuns strategiska underlag för ett lokalt och operativt åtgärdsarbete, samt ett kunskapsunderlag som strukturerar kommunens vattenplanering för att uppnå god status i sjöar och vattendrag. Handlingsplanerna redovisar aktuell status på vattnet, lokala påverkanskällor, förbättringsbehov samt möjliga och realistiska åtgärder som behöver genomföras om god status ska kunna nås. Handlingsplanerna är ett planeringsunderlag och en förutsättning för helhetsyn på åtgärder och planering av stadens tillväxt. Lokala handlingsplaner för vatten är inte åtgärdsprogram enligt MB 5 kap.

För att säkra dricksvattenförsörjningen för stadens tillväxt och uppnå god status i grundvattenförekomsterna har Uppsala kommun tagit fram en ”Strategi för markanvändning inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde ur grundvattensynpunkt”. Strategin syftar till att beakta och hantera risker som påverkar grundvattenkvaliteten i Uppsala- och Vattholmaåsarna samt att skydda grundvattenförekomsterna och uppnå MKN enligt ramdirektivet för vatten.

Ansvar, genomförande och spridning

Kommunstyrelsen ansvarar för vattenprogrammet och har det övergripande ansvaret för att följa upp och utvärdera genomförandet av programmet. Kommunstyrelsen följer årligen upp program och handlingsplan i ordinarie programuppföljning. Revidering sker genom concernsamordnad beredning. Alla nämnder och bolagsstyrelser är ansvariga för att implementera programmet i sin verksamhet och genomföra de åtgärder som de ansvarar för enligt handlingsplanen.

För att uppnå vattenprogrammets mål behövs samverkan mellan nämnder och bolagsstyrelser. Samverkan gäller även statliga och kommunala aktörer i regionen samt näringslivet, universiteten och kommunens invånare. Forskningsinitiativ är en viktig del i genomförandet av framtidens vattenresurshushållning med innovationer för samhällsbyggnadsbyggnad och klimat.

Definitioner och begrepp

Agenda 2030: År 2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030, en universell agenda som innehåller de 17 Globala målen för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling.

Allmän VA: En va-anläggning över vilken en kommun har ett rättsligt bestämmande, inflytande och som har ordnats och används för att uppfylla kommunens skyldigheter.

Avrinningsområde: Ett landområde, inklusive sjöar, som avvattnas via samma vattendrag. Området avgränsas av höjdskillnaderna i landskapet, som skapar vattendelare gentemot andra avrinningsområden.

Dagvatten: Regn och smältvatten från anlagda ytor till exempel vägar och hustak.

Dagvattenanläggning: En anläggning för avledande eller omhändertagande av dagvatten. Avser i regel rör/ledning eller damm, magasin som omfattas av någon typ av rening eller fördröjning.

Dricksvattentäkt: Uttag av ytvatten eller grundvatten för dricksvattenproduktion.

Ekologisk status: En bedömning av kvaliteten utifrån förekomsten av växt- och djurarter.

Ekologisk kompensation: Gottgörelse av negativ påverkan på naturmiljö som utgör allmänna intressen, såsom arter, naturtyper, ekosystemfunktioner och upplevelsevärden.

Enskilda avlopp: Avlopp som inte är anslutna till det kommunala avloppsnätet.

God ekologisk status: Innebär att det finns en väl fungerande ekologisk funktion i vattenmiljön. Förutsättningar i form av strukturer och god vattenkvalitet finns för att arter som är typiska för vattentypen ska förekomma i tillräckligt stor utsträckning. Den ekologiska funktionen har förutsättningar att finnas kvar långsiktigt. Bedömningar av ett antal bestämda kvalitetsfaktorer görs för att fastställa statusen.

God kemisk status: Innebär att halterna av utpekade och prioriterade ämnen är lägre än de gränsvärden som definierats.

God kvantitativ status: Innebär att det finns tillräcklig tillgång på grundvatten.

Grundvatten: Det vatten som utgör den underjordiska delen av vattnets kretslopp i naturen, finns där jordens porer och bergets sprickor är helt vattenfyllda.

Limnisk: Sötvattenmiljö. En limnisk organism är en organism som lever i sötvatten.

Lokala handlingsplaner för vatten: Uppsala kommuns underlag för lokalt åtgärdsarbete och är strategiska kunskapsunderlag som strukturerar kommunens vattenplanering för att uppnå god status i sjöar och vattendrag.

Miljö kvalitetsnorm: Uttrycker den kvalitet en vattenförekomst ska ha vid en viss tidpunkt, i normalfallet är det god status som ska nås.

Ramdirektiv för vatten: Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område. Ramdirektivet är implementerat i miljöbalken.

Skörda vatten: En betraktelse av vatten som resurs och inte ett problem dvs när vattnet nyttiggörs. Nederbörd inklusive dagvatten av god kvalitet kan skördas till bevattning, klimatutjämnare, kylning, odling, tvättning mm.

Tillrinningsområde: Är samma area som avrinningsområdet men utan vattenytorna.

Vandringshinder: Hinder som hindrar djur från att vandra. För fisk är det ofta dammar vid vattenkraftverk eller vägtrummor som utgör problem när fisken ska leka.

Vattenförekomst: Större sjöar, vattendrag och grundvattenmagasin som omfattas av miljö kvalitetsnormer.

Vattendistrikt: Det svenska vattenförvaltningsarbetet är indelat i 5 distrikt.

Vattenförvaltning: Det arbete som bedrivs i Sverige för att nå målsättningen med ramdirektivet för vatten, omfattar planering, skötsel och vård av vattenresurser.

Vattenmyndighet: Sverige är indelat i fem vattendistrikt. En länsstyrelse i varje vattendistrikt är vattenmyndighet.

Vattentäkt: Uttag av ytvatten eller grundvatten.

Ytvatten: Vatten som finns på jordytan, det vill säga sjöar, vattendrag, våtmarker och hav.

Åtgärdsprogram: Vattenmyndigheten formulerar åtgärdsprogram för de vatten som inte når önskad status, i normalfallet god status.

Övrigt vatten: Vatten som inte är vattenförekomster benämns som övrigt vatten. För att benämnas som vattenförekomst ska vattnet ha en viss omfattning (yta, längd).

Nuläge

Uppsala är en kommun i tillväxt och ligger i ett strategiskt läge med nära tillväxtområden i Mälardalen och Stockholm/Arlanda. Översiktsplanen 2016 anger att det ska finnas en beredskap för att befolkningen kan öka till minst 340 000 invånare år 2050. En utveckling av kommunen innebär krav på en trygg och fungerande vattenförsörjning och ett hållbart omhändertagande av vatten med olika grader av renhet. En tillväxt ger samtidigt möjligheter att utveckla nya metoder och tekniker med en högre innovationsnivå för att klara miljö- och klimatkrav, effekten av klimatförändringar, förlust av biologisk mångfald, rent dricksvatten, ökade krav i lagstiftning och åtgärder för att minska spridning av miljögifter till sjöar och vattendrag.

EU:s ramdirektiv för vatten innefattar yt- och grundvatten. Uppsalas sjöar och vattendrag ska enligt direktivet och miljöbalken uppnå god ekologisk och kemisk status till år 2021 eller senast till år 2027. Ingen av vattenförekomsterna i Uppsala kommun uppnår idag god status.

Lagstiftning

Vattenarbetet styrs utifrån flera lagar, förordningar och åtgärdsprogram främst genom miljöbalken (MB), plan- och bygglagen (PBL), lagen om allmänna vattentjänster (LAV), EU:s Vattendirektiv samt nationella och regionala livsmedelsstrategin.

Målområden

Målområden i programmet grundar sig i EU:s vattendirektiv, nationella och regionala miljökvalitetsmål, globala hållbarhetsmål och tillståndet i Uppsala kommuns vattenresurser.

Målområde 1 - Levande sjöar och vattendrag

Målområdet innebär att Uppsala kommun aktivt verkar för att vattenförekomster uppnår god ekologisk och kemisk status enligt EU:s ramdirektiv för vatten.

Mål 1A - Förbättrad vattenkvalitet: Uppnå god status i sjöar och vattendrag

Förväntad effekt

- Ett effektivt operativt åtgärdsarbete, internt och i samverkan med andra aktörer, utifrån framtagna kunskaps- och åtgärdsunderlag
- En utökad långsiktig miljöövervakning av kommunens vattenförekomster så att effekten av åtgärderna kan följas och underlag förbättras

Mål 1B - Ökad biologisk mångfald

Förväntad effekt

- Funktioner och samband för biologisk mångfald i kommunens blå infrastruktur är utvecklade
- En minskad fragmentering i limniska livsmiljöer för växter och djur
- En ökad andel ekologisk kompensation för limniska miljöer genom stadsplanering
- En förbättring av fysiska förutsättningar för fisk, bottendjur, groddjur, och sjöfåglar i vattensystem genom att åtgärda vandringshinder, återskapad vegetation i åkanter och strandmiljöer samt en ökad variation i vattennivåer och vattenflöden
- Ökade insatser för att skydda limniska värden i naturområden
- Minskad sårbarhet vid översvämningar från Fyrisån genom grönska, våtmarker och andra översvämningsbara ytor
- Nya blå och gröna miljöer i liten och stor skala har skapats. Dessa bidrar till ekologisk resiliens vid bebyggelse

Målområde 2 – Rent grundvatten

Målområdet innebär att Uppsala kommun aktivt verkar för att grundvattenförekomster uppnår god kemiskt och kvantitativ status enligt EU:s ramdirektiv för vatten.

Mål 2A - Uppnå god status i grundvatten

Förväntad effekt

- Den långsiktiga samhällsplaneringen prioriterar det långsiktiga skyddet av grundvattenförekomster

Målområde 3 - Nederbörd som skördas

Målområdet innebär att nederbörd är en resurs som ska skördas, samlas upp, och nyttjas för samhällsbyggnadens olika vattenfunktioner och behov.

Mål 3A - Hushållning med vattenresurser

Förväntad effekt

- Samhällsbyggnadsplaneringen skapar utrymme för multifunktionella anläggningar som ger mervärden ur fler perspektiv än bara dagvattenrening
- Vatten skördas för invånarnas behov av odling och grönyteskötsel
- Nederbörd samlas i fler växtbäddar i gatumiljöer för att utveckla grönska som ett skydd mot värmeböljor
- Nederbörd skördas som skapar en mer attraktiv stadsmiljö med lägre risk för översvämning och minskade konsekvenser vid torka
- Vattenförsörjningen är inriktad mot en ökad recirkulation och återbruk av vatten i olika former
- Vatten finns i tillräcklig mängd för livsmedelsproducerande verksamheter
- Vattenanvändningen inriktad mot ett ökat återbruk med implementering av ny teknik i både för hushåll och verksamheter
- Anpassning utifrån förändrade klimatförhållanden som skyfall och ökad variation i vattenståndet i sjöar och vattendrag

Målområde 4 - Dagvatten

Målområdet innebär att renat dagvatten är en resurs som ska användas som en del av effektiv vattenanvändning och bidra till minskad förorening av yt- och grundvatten.

Mål 4A - En hållbar dagvattenhantering

Förväntad effekt

- Uppsala kommun är offensiv i arbetet för en god dagvattenhantering i hela samhället
- Dagvatten uppehålls och renas innan vidare avledning
- Trafikdagvatten uppehålls och renas med hjälp av anläggningar för grönska innan vidare avledning
- Innovativ rening prövas i områden med krav på yteffektiva lösningar
- Renat dagvatten recirkuleras för olika ändamål där det nyttjas för bevattning, klosettwater mm.
- Långsiktigt ökad miljöövervakning för dagvattenanläggningar bidrar till att effekten av åtgärder kan följas och underlag förbättras.

Uppföljning

Kommunstyrelsen är ansvarig för programmet och har därmed det övergripande ansvaret för årlig uppföljning och utvärdering av programmet och handlingsplanen. Alla nämnder och bolagsstyrelser ska årligen redovisa resultatet av sitt arbete med att uppfylla de uppställda målen till kommunstyrelsen.

Relaterade dokument

- FN:s agenda 2030
- Parisavtalet
- Uppsala kommun - Mål och budget 2020–22
- Uppsala kommun - Översiktsplan 2016
- Uppsala vatten och avfall AB - Affärsplan
- Uppsala kommun - Miljö- och klimatprogram 2014–2023
- Uppsala kommun - Ekologisk hållbarhet – samlande ramverk för program och planer